

Petter, Ville, Tore och Bond-Anders, fyra killar från Delsbo, spelar folkmusik på klubbar och diskotek runt om i landet. Ryttarpolska, Barkbrödslåten, Tiokronorspolska — helst låtar som användes förr, danspolskor och bröllopslåtar. Enda gänget med en sån specialitet och deras musik går hem!

Av
MARGARETA
KLINGBERG

När de kommer och går utan instrument blir de tagna för popmusiker. När de förklarar att de spelar folkmusik nickar folk och säger "Ja-ha, amerikansk folkmusik förstas".

Det är inte förrän de tar fram sina 100-åriga fioler och börjar spela som man riktigt begriper det.

Det här är fyra killar från Delsbo i Hälsingland som lever för och lever av att spela svensk folkmusik på fiol.

Och så här heter dom: Petter Logård, Tore Härdelin, Wilhelm Grindsäter och Bond-Anders Brodén. Det hörs liksom på namnen att de har något med Hälsingland och fioler att göra.

En går på konstskola, en går på lantrbruksskola och två föder upp grisar. En har invandrat till Delsbo från Stockholm men de övriga tre är hälsingbor och spelmän sen generationer tillbaka. Och aldrig kommer de att överge den trakt där de och deras musik hör hemma.

Enda gänget

Så vitt vi vet är det här det enda unga spelmannagång som börjat resa runt med sin musik som spelmän gjorde förr. Och som popbanden gjorde till för något år sedan.

Men i dag är det den svenska popmusiken som brukar kallas död. Intresset för folkmusik börjar däremot ta sig kraftigt. Killarna från Delsbo talar om en ny våg.

Fyra killar spelar folkmusik på klubbar och diskotek:

Nya vågen kommer från Hälsingland

Det kom i gång så smått när folk började lyssna på indisk musik. Sen började det talas om hur bra pygmäerna spelade, hur det svängde på Bali och hur fint det lät om flötterna i Anderna. Omvägen kan tyckas lång. Men nu har vi nått dit-hän att vår egen musik från Hälsingland och Dalarna börjar duga. Den gångna sommarens spelmanstämman i Dalarna och Hälsingland drog en helt ny publik. Unga människor som lyssnat på pop i flera år och nu "kommit hem" till det svenska igen.

Men det är skillnad på folkmusik och folkmusik. Det finns en sort i Dalarna och en sort i Hälsingland. Och det finns nya och gamla spelstilar. De fyra från Delsbo håller sig helst till det allra äldsta.

Lyssnar på gammalt

— Det finns ett modernt sätt att spela. En ekvilibristisk spelstil med rullstråk, knäppar, drillar och "fräna klanger". Det

kan mer liknas vid konsertmusik och är mest till för att bara lyssnas på. Den stilen är rätt vanlig bland spelmännen hemma.

— Men den äldsta musiken var enklare än så. Kanske är det just för att den är så enkel som den föraktas i dag. Men för oss är det den enda riktiga musiken.

Blir det någon gång generationsmotsättningar mellan de unga och gamla spelmännen hemma i Delsbo är det alltså de yngre som håller på det allra äldsta och kritiserar de äldre för att de spelar för modernt.

Att hitta igen den gamla musiken och få den att låta som den lät då förutsätter en hel del forskningsarbete. Och mycket lyssnande på gamla inspelningar.

De fyra har sina läromästare. Det är Hjort-Anders, Pål-Olle, Nils Agenmark, Peckos-Gustav och rättvikarna och bingsjöborna. Mest dalaspelmän alltså. Och så Tores far och farfar och Petters farfars kusin och

76-åriga Grubb-Anders hemma i Delsbo.

— Om man lyssnar på dem, tillämpar deras dialekt när man tar ut upptecknade låtar, ja då kommer man fram till något som vi tror låter som det lät förr.

Musiken går hem

Och med den musiken ställer Petter, Ville, Tore och Bond-Anders upp på klubbar och diskotek runtom i landet. Och musiken brukar gå hem. På te- perioaren finns musik som heter så här: Ryttarpolska, polska efter Persa-pojkarna, polska från Knaggälve, Barkbrödslåten, Tiokronorspolska, Samelis-Annas polska...

— Vi spelar helst låtar som hade en funktion i folklivet förr, låtar som användes, danspolskor och bröllopslåtar.

— Mycket av det vi spelar har direkt anknytning till något som hänt därhemma. Det betyder mycket för oss.

De som hört de fyra brukar

sluta upp att tro att svensk folkmusik är död och museal.

— I TV kan man få se uppromantiserade bilder av spelmän som står i folkdräkt och gnider fiolerna vid en sprakande brass. Då säger folk till varandra: hör, så där lät det förr.

— Men så låter vi NU. Man behöver inte vara museiföremål för det. Vi ser ju ut som ungdom gör mest och vi lever med i det här samhället.

Därför spelar man hellre i jeans och skjorta än i folkdräkt.

— Det är onödigt att locka fram fördomar om "knätofs". Och dräkterna har ju inget med musiken att göra. Spelmännen förr hade nog inte råd att låta sig så. Folkdräkt var vanligare hos de rika storbönderna.

Men man har folkdräkter. Och åtminstone en gång om året tar man fram dem. Det är första söndagen i juli varje sommar. Då är det spelmanstämman i Delsbo och killarna ansluter sig till Delsbo stora spelmanslag.

— Då är Delsbo ett Eldorado för folkmusiken. Och aldrig nänsin flyttar vi därifrån.

Delsbo är intaget!

1905 RESTE Anders Zorn runt i Dalarna och fann att ingenstans hörde han längre någon musik från lur och horn och fiol. Två år senare gick de första Gesundatävlingarna, med Zorn som instiftare. Och 1908 kom spelmanstämman för första gången till Delsbo.

I år skulle spelmännen ha varit i Delsbo för sextiandra gången, om allt hade gått efter planerna. Men stämman fick läggas ner efter några år. Det var bara spelmännen som var intresserade av den. Och först 1958 kom den i gång på nytt.

Nu drar spelmännen dit från nästan hela Sverige, från Dalarna, Medelpad, Härjedalen, Uppland, och naturligtvis också från själva Hälsingland.

Låtarna är desamma som 1908. Folkdräkterna är likadana.

• Men ändå är Delsbostämman

moderniserad: publiken kommer i bilar från hela Sverige, och den hembrända värmebehållaren och stämningsskaparen är utbytt mot Explorer.

Det hela inleds traditionsenligt med ett gammaldags bondbröllop. Visserligen är brudgummen operasångare och bruden från Dalarna i stället för från Hälsingland, men det spelar ingen roll. De nygifta har sina folkdräkter på, och de åker till kyrkan i lövada skrinna. Från kyrkan rider de, omvärvda av spelmansmusik.

Bröllopsfesten kan börja!

• Delsbostämman är också epoken Härdelin: Thore, Sven och Thore. Thore då tog upp den gamla Delsbo brudmarsch och la till ett eget slut. Den har gått som en röd tråd genom stämman. Sven är spelman och konferencier, Thore d y är spelman i

trion Skäggmanslaget. Han har buskigt skägg, långt hår och en ring i örat.

Sven Härdelin tittar ut över publiken och säger:

— Jo, jag var på Skansen förra veckan. Och Skansenchefen Nils Erik Böhrendtz sa att de unga, de där långhåriga, hipples eller vad de nu är, har ingen känsla för traditionen. Han skulle vara här i dag. Det finns minst tusen långhåriga här. Inte har de kommit hit för att knarka. Nä, de vill höra musiken — det är de unga som för traditionen vidare.

Jag hukar mig med duffelns kapsuschong över huvudet och med en kopp kokkett kaffe i handen. TV-kameror surrar. Jag ser inte en enda amerikansk turist — i varje fall lyser inte någon illagrå hårbuske genom mängden. I dag är TV här, i

I Delsbo bl.a. Thore Härdelin, långhårig spelman.

morgon är Delsbostämman den mest kända spelmanstämman i landet, och nästa år har folket från över tre överlämnat Lek-sand och Rättvik åt inhemska turister. Delsbo är intaget!

• Regnet avtar inte — men kvällediset sänker sig. Folkdånarna går ner från scenen. Spelmännen ställer sig inne på logen i stället och ute bland buskarna. Det är inte förrän i kvällstimmarna den stämman som spelmännen kallar stämman börjar.

Ju mer det regnar och ju kallare det blir — desto varmare behöver man vara inombords för att stråkarna ska kunna virvla

över strängarna. Och ju senare det blir — desto vildare blir musiken.

Genom natten går spelmanstraditionen vidare: från generation till generation till generation, de unga lär av de äldre. Sedan kommer morgindiset och de gamla spelmännen går hem och hänger upp fiolen till nästa år.

Men de unga spelmännen spelar året igenom. Som Skäggmanslaget: på diskotek, klubbar och ungdomsgårdar.

Spelmanstraditionen är ju inte äldre än ett dibarn ännu!

— Bengt Eriksson